

4. Поліщук Н.В. Логістика і контролінг як інтегровані функції менеджменту / Н.В. Поліщук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/9910/1/61.pdf>.
5. Крикавський Є.В. Ланцюг поставок – EX ADVERSO традиційного підприємства / Є.В. Крикавський [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/.../cgiirbis_64.exe?....

Ильченко Н. Б.

Київський національний торговель-економічний університет

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ПОДХОДЫ К ФОРМИРОВАНИЮ ЛОГИСТИЧЕСКОЙ СТРАТЕГИИ ПРЕДПРИЯТИЯ ТОРГОВЛИ

Резюме

Исследованы основные подходы к формированию логистической стратегии предприятия торговли. Предложены этапы разработки логистической стратегии предприятия торговли, учитывая логистические бизнес-процессы. Определены методологические подходы к определению ключевых показателей оценки логистической деятельности предприятия торговли в условиях динамичной среды.

Ключевые слова: логистическая стратегия, этапы формирования логистической стратегии, логистический контроллинг, KPI, SCOR, SWOT-анализ, PEST-анализ.

Иchenko N. B.

Kyiv National University of Trade and Economics

CONCEPTUAL APPROACHES TO FORMATION THE LOGISTICS STRATEGY OF TRADE ENTERPRISE

Summary

In the article are researched the main approaches to the formation of logistics strategy of the trade enterprise. We proposed directions for the development of logistics strategy of the trade enterprise considering the logistics business of processes. We have developed methodological approaches to the definition of key performance indicators to assess of logistics strategy of the trade enterprise

Keywords: logistics strategy, stages of formation of sourcing, logistics controlling, KPI, SCOR, SWOT-analyze, PEST-analyze.

УДК 338:439

Колодяжна І. В.

Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ЯК УМОВА СТАЛОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Проаналізовано інноваційну діяльність підприємств харчової промисловості. Також проведено оцінку рівня їхньої інноваційності та здатності до оновлення основних засобів в умовах невизначеності після-кризового періоду. Було оцінено можливості галузі до трансформаційних змін на основі інноваційно-інвестиційного підходу та обґрунтовано необхідність створення умов, що сприяють розвитку інноваційних процесів у галузі.

Ключові слова: інвестування, інноваційна діяльність, інноваційні процеси, трансформаційні зміни, харчова промисловість.

Постановка проблеми. Однією з найбільш значущих проблем сучасного етапу розвитку української економіки і суспільства є проблема продовольчої безпеки і забезпечення населення продовольчими продуктами. Об'єктивна необхідність насичення продовольчого ринку продукцією українського виробництва припускає ефективне функціонування підприємств харчової промисловості, тому що від об'єму виробництва продуктів харчування, їхньої якості та ціни залежать не тільки рівень життя населення, але й розвиток економіки в цілому.

Відповідно, необхідний новий підхід до забезпечення розвитку підприємств харчової промисловості в умовах зрілих ринкових відносин і зростаючої конкуренції на внутрішньому продовольчому

ринку, заснований на використанні не тільки традиційних ресурсів, але й насамперед технологічних та організаційних інновацій. Поставлене завдання вимагає вирішення ряду нових проблем теоретичного і практичного характеру.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню теоретичних і практичних питань організації та управління інноваціями на підприємствах присвячено значну кількість наукових праць. Значний внесок у розвиток теорії інновацій здійснили такі відомі українські вчені, як В. Александрова, З. Варналії, М. Денисенко, В. Геєць, А. Заїнчковський, С. Ілляшенко, Н. Краснокутська, Д. Крисанов, В. Ландик, О. Лапко, В. Россоха, А. Сухоуков, Л. Федулова, А. Юзефович та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значний обсяг наукових робіт, окремі аспекти цієї теми потребують подальших досліджень. Це стосується концепції розвитку управління інноваціями на підприємствах харчової промисловості в умовах поглиблення конкуренції, обмежених фінансових ресурсів та зростаючого ступеня ризику та невизначеності. Можна констатувати, що багато аспектів управління розвитком підприємства на основі інноваційної діяльності з урахуванням галузевих особливостей вимагають подальшого поглибленого дослідження і наукового опрацювання.

Мета статті полягає у здійсненні оцінки реальних та потенційних можливостей галузі до трансформаційних змін у інноваційній діяльності, обґрунтуванні заходів модернізації харчової промисловості та забезпечення інвестиційно-інноваційного розвитку галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Умови, в яких функціонують вітчизняні підприємства харчової промисловості, не завжди сприяють їхньому розвитку і зростанню конкурентоспроможності. Фінансова нестабільність, низький технічний рівень і високий знос технологічного устаткування, незабезпечення законодавчих гарантій прав власності та реалізації контрактів, порівняно низький рівень менеджменту підприємств, високий рівень конкуренції на внутрішньому ринку, інфляція витрат – усе це вимагає перегляду підходів до формування системи ресурсного забезпечення розвитку підприємств харчової промисловості.

Хоча останніми роками необхідність переходу на інноваційний шлях розвитку не викликає сумнівів, проте результати залишають бажати кращого. Так, за період ринкових реформ питома вага інноваційно активних організацій харчової промисловості в 2014 р. склала 9,5%, а питома вага витрат на технологічні інновації в загальному об'ємі відвантажених товарів, виконаних робіт, послуг склала для цих же організацій 0,5%. На світовому ринку високотехнологічної продукції Україна займає не більше 0,2%. Найбільш яскраво дані проблеми проявляються у видах економічної діяльності, орієнтованих на кінцевого споживача, до яких слід віднести і діяльність по виробництву харчової продукції [3, с. 90–94].

Проблему вітчизняного виробництва продовольства необхідно вирішувати в комплексі з економічними і соціальними питаннями в цілому по народному господарству України. Забезпечення вітчизняним продовольством менш ніж на 80% представляє загрозу національній безпеці, незалежності держави. У «Стратегії національної безпеки України» до головних напрямів забезпечення національної безпеки в середньостроковій перспективі віднесено забезпечення продовольчої безпеки і стимулювання підвищення технологічного рівня української економіки, розвитку національної інноваційної системи і інноваційної активності підприємств [1, с. 14–15].

Необхідність нових інноваційних підходів до розвитку підприємств із виробництва продуктів харчування обумовлена: посиленням внутрігалузевої конкуренції, виникненням певної конкуренції з товарами-замінниками, зростанням і зміною структури споживчого попиту, тиском із боку виробників сировини, низьким рівнем новизни товарів та ін.

Як об'єктивні чинники можна прийняти те, що знос основних виробничих фондів складає більше

50%, а по окремих підгалузях і підприємствах – до 70%. Засобів, які залишаються у розпорядженні підприємств, недостатньо для проведення реконструкції і технологічного переозброєння, унаслідок чого коефіцієнт оновлення основних фондів складає всього біля 1% (при нормі 8–10%).

Останніми роками в харчову промисловість притягувалися вкрай обмежені інвестиційні ресурси. Об'єм капітальних вкладень за всіма джерелами фінансування значно знизився. Традиційна відсталість харчової промисловості, а також нерозвиненість ринкової інфраструктури зробили вітчизняну продукцію агропромислового комплексу неконкурентоспроможною. Усе це визначає необхідність розробки системи інноваційного забезпечення діяльності й розвитку підприємств харчової промисловості.

На рівні підприємств харчової промисловості проблема управління інноваційною діяльністю як основою їхнього стратегічного розвитку, використання інновацій у технологічній та організаційній сферах залишається недостатньо опрацьованою як у теоретично-методологічному, так і в практичному плані в умовах необхідності подолання наслідків кризи і посткризового розвитку.

За даними офіційної статистики, у 2011–2012 рр. обсяг реалізованої продукції харчової промисловості склав близько 17% від обсягу реалізованої продукції переробної промисловості, а в 2013–2014 рр. – майже 24%. Але це збільшення відбулося не лише за рахунок зростання обсягу реалізованої продукції харчової промисловості, а й за рахунок зменшення загального обсягу реалізованої продукції переробної промисловості. Протягом останніх трьох років обсяг реалізованої продукції харчової промисловості лише збільшувався і в 2014 р. зріс на 24% порівняно з 2013 р. і на 26,5% порівняно з 2012 р. [2, с. 307].

У 2014 р. близько половини в обсязі реалізованої харчової продукції становлять виробництво напоїв і виробництво інших харчових продуктів, майже однакові частки займають м'ясна та молочна галузі. Найменшим є вклад рибної, борошно-круп'яномельної галузі, виробництва кормів для тварин, переробки й консервування.

У питаннях забезпечення продовольчої безпеки важливу роль відіграє не тільки виробництво самих харчових продуктів, не менш важливим є виробництво сучасного харчового устаткування, без якого не можливі ані випуск нових видів продукції, ані застосування нових технологій. На сьогоднішній день харчового машинобудування в Україні практично не існує, а устаткування поставляється з-за кордону, в основному з Китаю, Німеччини, Франції, Австрії, Фінляндії. Відсутність вітчизняних виробництв сучасного устаткування для харчової промисловості привело до того, що харчові підприємства, охочі придбати дороге устаткування, не змогли це зробити повною мірою. Деяким компаніям і зовсім довелося відмовитися від закупівель після настання економічної кризи через збільшення курсу європейської валюти.

Інноваційна діяльність на підприємствах, особливо харчових, вимагає якісно нового підходу. Вона повинна бути не одиничним актом удосконалення якого-небудь нововведення, а стратегічно орієнтованою системою заходів щодо розробки, упровадження, освоєння, виробництва, комерціалізації й аналізу ефективності інновацій.

Відповідно, інноваційний розвиток розглядається нами як процес реалізації на підприємствах

системи заходів, що забезпечують їм рух до поставленої мети, яка не суперечить цілям стабілізації їхньої економічної діяльності, шляхом пріоритетного використання інноваційних переваг і розширеного відтворення останніх із метою отримання і постачання на ринок удосконаленої та нової продукції (робіт, послуг), що має попит, із прийнятими для ринку витратами на її виготовлення, реалізацію і післяпродажне обслуговування і який вирішує завдання підвищення якості життя.

Виходячи з того, що інноваційна діяльність є основним бізнес-процесом, який забезпечує інноваційний розвиток підприємства, інноваційну діяльність можна трактувати як процес створення, освоєння, розповсюдження і використання інновації, направлений на гармонізацію фінансово-економічних, технологічних, екологічних і соціальних цілей діяльності підприємства в їхній системній зв'язаності. З урахуванням результатів узагальнення різних точок зору на розуміння змісту категорії «інновації» і можливостей подальшого використання її для забезпечення інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості було визначено місце інновацій у системі реалізації Програми економічних реформ України (рис. 1).

Існуючі проблеми переходу харчової промисловості на інноваційний шлях розвитку пов'язані не лише з недосконалістю організаційно-економічного механізму, який не створює достатньо стимулів для інновацій, а й низькою загальними чинників.

По-перше, в умовах економічної нестабільності домінують короткострокові пріоритети. Підприємці орієнтуються на швидку окупність бізнесу з мінімальним ризиком, тоді як упровадження інновацій є ризикованим, потребує більш значних коштів, а ефект від їхнього впровадження віддалений у часі.

По-друге, значна частка підприємств харчової промисловості не повністю позбавились наслідків економічної кризи, мають низьку рентабельність виробництва і не накопичили коштів для здійснення техніко-технологічного оновлення виробництва. Особливо це стосується малих та середніх підприємств, які самостійно, без державної підтримки не спроможні розгорнути повномасштабний інноваційний процес.

По-третьє, дешева робоча сила не заохочує підприємців модернізувати виробництво.

По-четверте, швидка олігополізація ринків продовольчих товарів, яка відбувається сьогодні, також не сприяє впровадженню інновацій.

По-п'яте, існують значні недоліки в системі освіти. Матеріально-технічне забезпечення навчальних закладів та їхній кадровий склад не дозволяють готувати якісний інженерно-технічний персонал, який був би здатний працювати на сучасному прогресивному обладнанні та впроваджувати новітні технології, у тому числі у сфері контролю якості та безпечності продукції [3, с. 90–94].

Водночас сьогодні в умовах зростаючої конкуренції на внутрішньому і зовнішньому ринках продовольчих товарів, прискорення перебігу інфляційних процесів, постійного зростання вартості енергоносіїв, дефіциту кваліфікованої робочої сили саме інновації стають голо-

вним і необхідним чинником забезпечення конкурентних переваг для харчових підприємств і галузі в цілому. До того ж в умовах відкритості внутрішнього ринку (на вимогу СОТ зняті практично всі бар'єри для імпорту в Україну продовольчих товарів) вітчизняним споживачам пропонується широкий асортимент продовольчих товарів і видів продукції, що швидко змінюється за змістом і упаковкою. Без розвинутого власного інноваційного потенціалу вітчизняні виробники не здатні задовольнити сучасні вимоги ринку та конкурувати з більш інноваційно озброєними конкурентами. Отже, постійне вдосконалення обладнання та технологій і впровадження інновацій є необхідною умовою становлення високоефективної, конкурентоздатної на внутрішньому і світовому ринках харчової промисловості України.

Інноваційна діяльність у харчовій промисловості здійснюється в різноманітних формах та різних напрямках, головними з яких сьогодні визнано:

- розвиток та вдосконалення біотехнологій переробки сільськогосподарської сировини, створення нових видів продуктів загального та спеціального призначення, застосування ферментних препаратів та біологічно активних речовин;
- удосконалення системи зберігання продовольства на всьому шляху пересування сировини і готової продукції – від поля або ферми до споживача, застосування сучасних технологій і обладнання, забезпечення максимального зберігання харчової якості та зниження втрат біологічної цінності продуктів, унеможливлення бактеріального, хімічного і фізичного забруднення;
- виробництво повноцінних продуктів харчування і високоякісних кормів для тваринництва з побічної сировини та відходів харчової промисловості;
- розробка технологій виробництва якісно нових харчових продуктів із направлено зміненим хімічним складом відповідно до потреб організму людини;

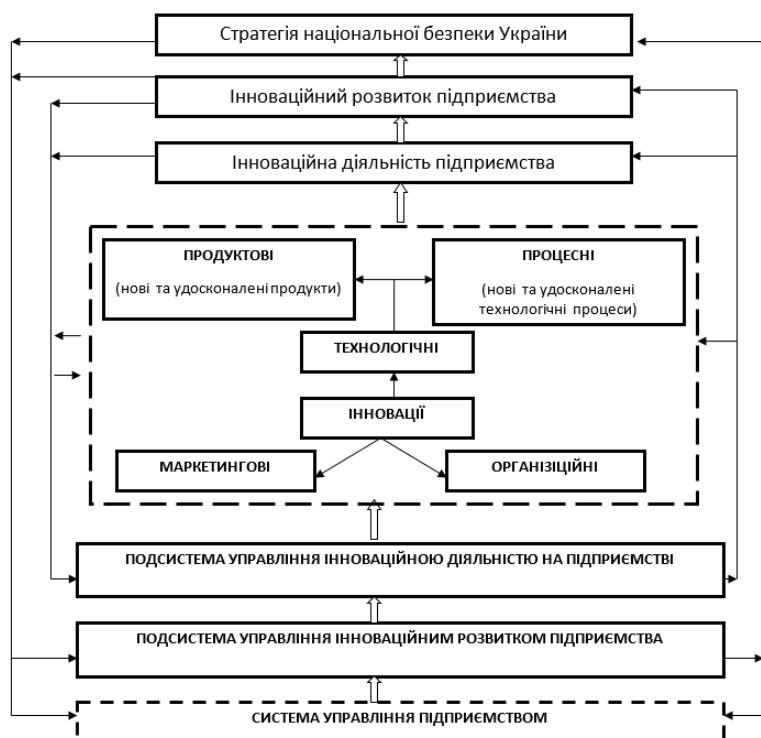

Рис. 1. Місце інновацій у системі реалізації Програми економічних реформ України

- формування вдосконаленої нормативно-методичної бази державного нагляду за якістю і безпекою харчових продуктів і продовольчої сировини, контролю над виробництвом, закупками, поставками, транспортуванням, збереженням і реалізацією продукції, а також для створення умов для виробництва харчових продуктів гарантованої якості;

- розробка сучасної інструментальної й аналітичної бази для контролю безпеки продовольчої сировини та харчових продуктів [4, с. 36–39].

Управління інноваційним розвитком галузі потребує узгодженої політики держави, бізнесу та науки. Держава повинна підтримувати інноваційно-активні підприємства, забезпечувати еквівалентність конкурентних умов із зарубіжними виробниками продовольчих товарів, сприяти залученню інвестицій у впровадження вітчизняних передових технологій та адаптації іноземних технологічних інновацій до вітчизняних умов.

Вплив глобалізаційних процесів, зростаюча відкритість вітчизняної економіки надають нові можливості для широкого залучення ресурсів, у тому числі інвестиційних. Досить динамічний і сталий процес нарощування виробництва в харчовій промисловості та зростання обсягів іноземного інвестування відбувався завдяки безпосередньому виходу на вітчизняний ринок ряду крупних іноземних компаній, які інтенсифікували процеси концентрації підприємств галузі через злиття та поглинання.

Іноземне інвестування як один з основних засобів інтеграції харчової промисловості у світове господарство забезпечує не тільки передачу капіталу, але й технологій, управлінського досвіду, навичок інновацій, чим сприяє розвитку галузі та просуванню вітчизняної продукції на зовнішні ринки.

Вступ до СОТ відкрив перед харчовою промисловістю нові можливості (доступ на зовнішні продовольчі ринки країн – членів СОТ, диверсифіка-

ція торговельних потоків і більш повна реалізація зовнішньоекономічного потенціалу галузі; збільшення прямих іноземних інвестицій у галузь; підвищення якості вітчизняної продукції через підвищення конкуренції на ринку), однак несе певні ризики і загрози (спад виробництва в цукровій та м'ясо-молочній галузях через імпорту дешевої продукції; погіршення фінансових результатів окремих вітчизняних підприємств унаслідок посилення на внутрішньому ринку конкуренції між вітчизняною та імпортованою продукцією; можливе банкрутство малих підприємств харчової промисловості через нестачу внутрішніх коштів на відтворення виробництва та ін.). Крім того, уповільнення світової економічної динаміки та світова продовольча криза можуть визвати скорочення попиту на продукцію вітчизняної харчової промисловості.

Підвищення конкурентоспроможності вітчизняної харчової промисловості та конкурентоздатності її продукції є основним засобом максимізувати позитивні ефекти і мінімізувати загрози та ризики, пов'язані із зовнішньоторговельною лібералізацією. Слід також урахувати той факт, що загострення конкуренції актуалізуватиме потребу в модернізації виробництва та підвищенні якості готової продукції і в як найскорішій реалізації інноваційної моделі розвитку галузі.

Висновки. Таким чином, підвищення ефективності діяльності підприємства обумовлює необхідність забезпечення інноваційного шляху її розвитку, що характеризується такими особливостями, як технологічні переобладнання і структурна перебудова виробництва, збільшення експортного потенціалу за рахунок наукомістких галузей виробництва, зменшення залежності країни від імпорту, необхідність інноваційної спрямованості функціонування підприємств харчової промисловості в контексті загального посилення інноваційних процесів в економіці.

Список літератури:

1. Указ Президента України від 6 травня 2015 р. № 105 (у редакції Указу Президента України від 26 травня 2015 р. № 287/2015) Стратегія національної безпеки України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>.
2. Державна служба статистики України-2015. Обсяг реалізованої промислової продукції за січень-грудень 2014 року та індекс обороту (реалізації) в Україні. – Київ, 2015. – 307 с.
3. Купчак П.М. Харчова промисловість України в умовах активізації інтеграційних та глобалізаційних процесів : [монографія] / П.М. Купчак ; за ред. д-ра екон. наук, проф. Л.В. Дейнеко. – К. : Рада по вивч. прод. сил України НАН України, 2009. – С. 90–94.
4. Варналій З. Регіональна інноваційна політика України: проблеми та стратегічні пріоритети / З. Варналій // Економіст. – 2007. – № 9. – С. 36–39.
5. Україна у цифрах у 2013 р.: Статистичний збірник / За ред. О.Г. Осауленка ; Держ. ком. статистики України. – К. : Консультант, 2013. – 110 с.

Колодяжная И. В.

Донецкий национальный университет экономики и торговли
имени Михаила Туган-Барановского

ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ К РАЗВИТИЮ ПРЕДПРИЯТИЙ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ КАК УСЛОВИЕ УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА

Резюме

Проанализирована инновационная деятельность предприятий пищевой промышленности. Проведена оценка уровня их инновационности и способности к обновлению основных средств в условиях неопределенности посткризисного периода. Оценены возможности трансформационных изменений отрасли на основе инновационно-инвестиционного подхода и обоснована необходимость создания условий, способствующих развитию инновационных процессов в отрасли.

Ключевые слова: инвестирование, инновационная деятельность, инновационные процессы, трансформационные изменения, пищевая промышленность.

Kolodyazhnaya I. V.

Donetsk National University of Economy and Trade
named after Mykhailo Tugan-Baranovsky

INNOVATIVE APPROACHES TO THE FOOD INDUSTRY ENTERPRISES DEVELOPMENT AS A PREREQUISITE FOR SUSTAINABLE ECONOMIC GROWTH

Summary

The article analyzes the innovative activity of food industry enterprises. It's also assessed of their innovativeness level and the ability to update fixed assets under conditions of uncertainty post-crisis period. Were evaluated the opportunities of the industry to transformational change on the basis of innovative-investment approach and the necessity of creating conditions conducive of innovative processes development in the industry.

Keywords: investment, innovative activity, innovative processes, transformational change, food production.

УДК 330.4

Кузьміна О. В.

Приазовський державний технічний університет

СТРУКТУРНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ З ПОЗИЦІЇ ЇХНЬОЇ ЗБАЛАНСОВАНOSTІ

Розглянуто теоретичні аспекти характерних рис розвитку на макрорівні. Установлено сутність процесу збалансованого розвитку економіки як системи, що продукує організаційну синергію. Здійснено комплексний аналіз розвитку економіки України та окреслено місце промисловості в реальному секторі економіки. Проведено структурну оцінку стану промисловості. Визначено тенденції розвитку промисловості у розрізі інвестиційного потенціалу. Указано на основні причини, що обумовлюють зазначений стан вітчизняної промисловості, та надано пропозиції щодо збалансованого розвитку.

Ключові слова: аналіз, промислове підприємство, промисловість, розвиток, збалансованість, капітальні інвестиції.

Постановка проблеми. Промисловий сектор відіграє ключову роль в економіці України, і показники його діяльності є ключовим фактором соціально-економічного розвитку. Глибоке розуміння структури і тенденцій у промисловому секторі має важливе значення для провідних фахівців з економіки та політиків, оскільки цей сектор має надзвичайний вплив на загальний стан здоров'я української економіки, у тому числі на її експортний потенціал. У таких умовах очевидною стає необхідність системних досліджень усього комплексу проблем промислового сектору економіки України та визначення шляхів подальшого розвитку в контексті збалансованості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних економічних умовах функціонування промислових підприємств зростає роль аналізу факторів впливу на ефективність їхньої діяльності. Основні методологічні підходи до вивчення даної проблеми висвітлено в роботах Н.В. Афанасьєва, О.В. Раєвської, В.О. Василенко, В.С. Пономаренко, М.О. Кизима, О.І. Пушкар, І.О. Богатирьова, І.В. Кононенко та ін. Ученими аналізуються причини, що впливають на розвиток промислової галузі та її фінансовий результат. Дослідження проблем та тенденцій розвитку економіки України знайшли своє відображення в працях В. Ляшенко [1], А. Корикова [2], Л. Мельника [3], Н.В. Тарасової, Л.П. Клименко, В.М. Ємельянова [4], Л.І. Федулової [5] та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідження динаміки економічного стану та перспектив збалансованого розвитку промисловості України залишається дискусійним серед сучасних науковців. Незважаючи на значний науковий доробок, дане

питання потребує більш детального дослідження та висвітлення не вирішених досі проблем, які гальмують збалансований розвиток промислової галузі України.

Мета статті полягає в виявленні основних характеристик розвитку економіки з позиції збалансованості, проведенні структурного аналізу розвитку економіки загалом та промисловості окремо, виявленні проблем і перспектив збалансованого розвитку промислових підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток є важливою передумовою ефективності функціонування вітчизняних підприємств, суттєвою перевагою в конкурентній боротьбі та запорукою успіху, а ринкове середовище його функціонування є відображенням стану та динаміки економічних й соціальних процесів. Розвиток розглядається науковцями з різних аспектів.

Розвиток як процес змін відбувається під впливом реалізації політики певної світоглядної спрямованості. На макрорівні він проявляється в структурних змінах у господарському комплексі країни, зміні структури та функцій інституційного середовища, підходів до використання ресурсів тощо. Розвиток як процес зростання характеризується збільшенням кількісних параметрів об'єкта. На макрорівні це проявляється у збільшенні результативності виробничих процесів, зростанні обсягів ВВП, підвищенні рівня доходів на душу населення тощо. При цьому, як справедливо зауважує В. Винокуров, доцільно говорити про якість зростання, яке відображає ступінь утілення ресурсів у результати діяльності, а також структуру ресурсів і способи їхнього комбінування і залежить від якості управління на всіх рівнях управлінської ієрархії [6].